

WICEPREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
MAŁGORZATA MOTYLOW

KAP.410.001.08.2023

Pan
Dominik Rozkrut
Prezes
Głównego Urzędu Statystycznego
Aleja Niepodległości 208
00-608 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/001 Wykonanie budżetu państwa w 2022 r. w części 58 – Główny Urząd Statystyczny

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Główny Urząd Statystyczny, Aleja Niepodległości 208, 00-925 Warszawa (dalej: GUS).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Dominik Rozkrut, Prezes Głównego Urzędu Statystycznego od 8 czerwca 2016 r.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli – Departament Administracji Publicznej.
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none">1. Tomasz Płudowski, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KAP/2/2023 z 04.01.2023 r.2. Łukasz Hertel, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KAP/3/2023 z 04.01.2023 r.

(akta kontroli str. 1-4)

II. Cel i zakres kontroli

Cel kontroli	<p>Celem kontroli było dokonanie oceny wykonania budżetu państwa na rok 2022, pod względem legalności, celowości, rzetelności i gospodarności działań podejmowanych przez dysponenta części budżetowej 58 – Główny Urząd Statystyczny oraz ocena wykonania planu finansowego GUS (dysponenta III stopnia²).</p> <p>Ocenie podlegały w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none">– realizacja wydatków budżetu państwa i budżetu środków europejskich, w tym rzeczowe efekty uzyskane w wyniku realizacji zadań finansowanych ze środków publicznych,– sporządzanie rocznych sprawozdań budżetowych oraz sprawozdań za IV kwartał 2022 r. w zakresie operacji finansowych,– system kontroli zarządczej w zakresie prawidłowości sporządzania sprawozdań,– nadzór i kontrola sprawowane przez dysponenta części budżetu państwa w trybie art. 175 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych³ (dalej: ufp), w tym nadzór nad wykonywaniem planów finansowych podległych jednostek. <p>Ponadto przeprowadzono analizę porównawczą danych ujętych w rocznym sprawozdaniu Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych z wynikami roku ubiegłego.</p>
Zakres kontroli	<p>Podstawą sformułowania oceny wymienionych wyżej obszarów były ustalenia dokonane w wyniku następujących działań kontrolnych:</p> <ul style="list-style-type: none">– analizy realizacji wydatków budżetu państwa i budżetu środków europejskich, w tym efektów uzyskanych w wyniku wydatkowania środków,– kontroli prawidłowości zmian budżetu dokonywanych w części 58 – Główny Urząd Statystyczny w trakcie roku budżetowego,– kontroli prawidłowości zmian wynikających z podziału rezerw celowych,

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

² Dalej: Centrala GUS.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 1634, ze zm.

- kontroli prawidłowości dokonanych blokad,
- kontroli przestrzegania ustalonych dla części 58 limitów wydatków, w tym limitów środków na wynagrodzenia,
- kontroli wykorzystania środków otrzymanych z rezerw celowych,
- szczegółowej analizy wybranej próby wydatków Centrali GUS (dysponenta III stopnia),
- kontroli prawidłowości udzielania i realizacji wybranych zamówień publicznych,
- analizy stanu zobowiązań,
- analizy prawidłowości sporządzenia wybranych sprawozdań,
- analizy stosowanych przez dysponenta procedur kontroli zarządczej dotyczących sporządzania sprawozdań,
- analizy stosowanych przez dysponenta instrumentów nadzoru nad wykonaniem budżetu państwa i budżetu środków europejskich przez podległe jednostki finansowane w ramach części 58 – Główny Urząd Statystyczny.

Do oceny wykonania budżetu państwa w części 58 – Główny Urząd Statystyczny wykorzystano również wyniki kontroli wykonania planu finansowego na 2022 r. Głównego Urzędu Statystycznego (dysponenta III stopnia).

Opis ustaleń kontrolnych przedstawiono w części IV. *Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej kontrolowanej działalności.*

III. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie budżetu państwa w 2022 r. w części 58 – Główny Urząd Statystyczny.

Uzasadnienie oceny ogólnej

W toku wymienionych powyżej działań kontrolnych stwierdzono, że wydatki zostały poniesione z zachowaniem zasad gospodarowania środkami publicznymi określonymi w ustawie o finansach publicznych i aktach wykonawczych. Nie stwierdzono niecelowego lub niegospodarnego wydatkowania środków publicznych.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie zaopiniowała łączne roczne sprawozdania budżetowe za 2022 r. oraz sprawozdania w zakresie operacji finansowych za IV kwartał 2022 r., które zostały sporządzone prawidłowo na podstawie danych wynikających ze sprawozdań jednostkowych podległych dysponentów oraz Centrali GUS (dysponenta III stopnia).

Sprawowane przez dysponenta części 58 nadzór i kontrola nad wykonaniem budżetu, o których mowa w art. 175 ust. 1 i 2 ufp, były skuteczne.

⁴ W kontroli wykonania budżetu państwa w 2022 r. Najwyższa Izba Kontroli stosuje następujące oceny: pozytywna i negatywna. W przypadku gdy nie zostały spełnione kryteria ani dla oceny pozytywnej, ani dla negatywnej, stosuje się ocenę w formie opisowej.

IV. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Dochody budżetowe

Opis stanu faktycznego

W ustawie budżetowej⁶ dochody budżetu państwa w części 58 zostały zaplanowane w kwocie 1613,0 tys. zł. Zrealizowano dochody w wysokości 2263,8 tys. zł, tj. wyższej o 40,3% niż kwota planowana. Pochodziły one głównie z wpływów z tytułu:

- udostępniania danych statystycznych, interpretacji w zakresie klasyfikacji i nomenklatur, udostępniania baz i banków danych z rejestru REGON,
- wynajmu powierzchni biurowej i pomieszczeń,
- zwrotów wydatków za media,
- sprzedaży publikacji oraz wydawnictw GUS i urzędów statystycznych (m.in. roczników statystycznych, branżowych i województw, periodyków, wiadomości statystycznych) oraz ich prenumeraty.

Głównymi przyczynami wyższego wykonania w 2022 roku dochodów były m.in.: otrzymanie dodatkowych zleceń od Polskiego Towarzystwa Statystycznego na druk materiałów pokonferencyjnych dotyczących Kongresu Demograficznego, sprzedaż większej ilości składników majątkowych niż wcześniej zakładano, otrzymanie wyższych niż planowano wpływów z tytułu zwrotu wydatków za media, nieplanowane zwroty dotacji otrzymanych z gmin realizujących Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021⁷.

Wykonanie dochodów w 2022 roku w zakresie części 58 budżetu państwa w stosunku do wykonania w 2021 roku było wyższe o 616,4 tys. zł (tj. o 37,4%). Głównymi przyczynami były m.in. wpływy: z tytułu grzywien i innych kar pieniężnych od osób prawnych i innych jednostek organizacyjnych, z tytułu zwrotu kosztów sądowych, z najmu.

Zrealizowane przez dysponenta III stopnia dochody w 2022 r. wyniosły 1013,7 tys. zł i były wyższe od planowanych o 3,4% (o 33,7 tys. zł). Wykonanie dochodów w 2022 roku w stosunku do wykonania w 2021 roku było wyższe o 143,6 tys. zł (tj. o 16,5%), głównie z powodu wyższych wpływów z tytułu kar umownych i rozliczeń.

(akta kontroli str. 82-147, 196, 223-225, 294-381, CD-1 pliki: 167,193-199, 296-297, 306-307, 577, 781)

Na koniec 2022 r., według sprawozdania Rb-27 z wykonania planu dochodów budżetowych, w części 58 wystąpiły należności pozostałe do zapłaty w kwocie 1826,6 tys. zł, w tym zaległości netto stanowiły kwotę 1522,7 tys. zł. W porównaniu z rokiem 2021, należności ogółem były wyższe o 186,7 tys. zł (tj. o 11,4%), a zaległości były wyższe o 141 tys. zł (tj. o 10,2%)

Na koniec 2022 r., według sprawozdania Rb-27, w Centrali GUS (dysponent III stopnia) wystąpiły należności pozostałe do zapłaty w wysokości 1429,3 tys. zł, w tym zaległości netto 1139,9 tys. zł. W porównaniu z rokiem 2021 należności ogółem były wyższe o 181,7 tys. zł (14,6%) a zaległości były wyższe o 103,1 tys. zł (9,9%).

Głównymi tytułami należności pozostałymi do zapłaty na koniec 2022 r. (w tym zaległości netto) były m.in.:

⁵ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Ustawa budżetowa na rok 2022 z dnia 17 grudnia 2021 r.

⁷ Dalej: NSP 2021.

- należności z tytułu kar wynikających z postanowień umów – 1231,7 tys. zł (w tym zaległości netto 979,2 tys. zł),
- należności z tytułu naliczonych odsetek ustawowych za opóźnienie – 147,8 tys. zł (147,8 tys. zł),
- należności z tytułu zwrotu kosztów procesu - 3,9 tys. zł (3,9 tys. zł).

Głównymi przyczynami wzrostu należności pozostałych do zapłaty (w tym zaległości netto) w 2022 r. w stosunku do 2021 r. były m.in.: naliczenie kar umownych za niedotrzymanie warunków umowy oraz rozliczenie wydatków za media, oszacowane na podstawie prognoz za grudzień 2022 r.

(akta kontroli str. 82-147, 196, 223-225)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OBSZAR

2. Wydatki

2.1. Wydatki budżetu państwa

Opis stanu
faktycznego

Wydatki budżetu państwa na 2022 r. w części 58 zaplanowano w wysokości 479 780,0 tys. zł, a zrealizowano w kwocie 478 681,1 tys. zł, co stanowiło 99,8% planu po zmianach i 66,3% wykonania z roku 2021 (721 528,3 tys. zł)⁸.

Zrealizowane w 2022 r. wydatki Centrali GUS (dysponent III stopnia) wyniosły 95 932,9 tys. zł, co stanowiło 99,6% planu po zmianach (96 325,0 tys. zł)⁹. W porównaniu do roku 2021 zmniejszyły się one o 29 062,2 tys. zł, tj. o 23,3%.

W porównaniu do 2021 r. niższe wydatki dysponenta części i dysponenta III stopnia wynikały głównie z mniejszego zakresu zadań związanych z NSP 2021, skupiającego się na opracowaniu wyników spisu.

(akta kontroli str. 5-46, 82-133, 197-200, 223-225, 294-381, CD-1 pliki: 431-787)

W 2022 r. w cz. 58 GUS nie były uruchamiane środki z rezerwy ogólnej. Na podstawie decyzji Ministra Finansów zwiększono plan finansowy części 58 środkami z rezerwy celowych na łączną kwotę 13 278,0 tys. zł (w tym: kwota 5740,9 tys. zł z rezerwy celowej budżetu państwa, a kwota 7537,1 tys. zł z rezerwy celowej budżetu środków europejskich). Wykonanie wyniosło 12 313,1 tys. zł, tj. 92,7 % kwoty otrzymanej z rezerw celowych.

W Centrali GUS (dysponent III stopnia) wydatkowano 9340,7 tys. zł, tj. 99,8% kwoty otrzymanej (9362,7 tys. zł).

Szczegółowe badanie wydatkowania przez dysponenta części środków na łączną kwotę 2370,3 tys. zł¹⁰ (tj. 17,9 % środków otrzymanych z rezerwy celowej) na realizację trzech projektów¹¹ wykazało, że zostały one wykorzystane zgodnie z przeznaczeniem.

(akta kontroli str. 47-59, 82-102, 134-148, 167-173, 294-381, CD-1 pliki: 73-94, 431-588, 613-787)

Prezes GUS, na podstawie art. 177 ust. 1 pkt 3 oraz ust. 3 pkt 2 ufp, w związku z nadmiarem środków, podjął sześć decyzji o blokowaniu wydatków budżetu państwa

⁸ Według sprawozdania Rb-28 za 2022 r.

⁹ Według sprawozdania Rb-28 za 2022 r. (Centrala GUS).

¹⁰ Przyznanych z poz. 8 i 98 rezerwy celowej.

¹¹ *Przestrzenne Dane Statystyczne w Systemie Informacyjnym Państwa, Wrota Statystyki* w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa 2014-2020 (dalej: POPC) oraz *Termomodernizacja budynku Głównego Urzędu Statystycznego* w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (dalej: POIS).

na łączną kwotę 2511,0 tys. zł (tj. 0,5% planu po zmianach), w tym środków pochodzących z rezerw celowych na kwotę 796,4 tys. zł. Głównymi przyczynami niewykorzystania środków były m.in.: niższe niż pierwotnie szacowano wartości ofert w postępowaniach przetargowych oraz mniejsze koszty z tytułu krajowych i zagranicznych podróży służbowych.

W wyniku szczegółowego badania jednej decyzji Prezesa GUS z 7 grudnia 2022 r. o blokowaniu wydatków¹² na kwotę 465,7 tys. zł (18,5% wartości dokonanych blokad w ramach budżetu państwa) ustalono, że decyzja została podjęta niezwłocznie po otrzymaniu od dysponenta III stopnia informacji o nadmiarze środków. Przyczynami zablokowania ww. środków były m.in.: niewykorzystanie środków w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020 (dalej: POPT) związane oszczędnościami przetargowymi, rezygnacja z podróży służbowych członków zespołu projektowego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 (dalej: POWER) oraz konieczność wstrzymania w 2022 r. w zakresie POPC wypłat wynagrodzeń w ramach kosztów pośrednich¹³.

(akta kontroli str. 161-166, 294-381, CD-1 pliki: 30-37, 389-410)

W ramach środków zablokowanych przez Prezesa GUS kwota 2501,9 tys. zł, decyzją Ministra Finansów¹⁴ z 22 grudnia 2022 r., została przekazana do rezerwy celowej (poz. 80), obejmującej wpłaty do Funduszu Przeciwdziałania COVID-19. Decyzja ta została podjęta na podstawie art. 15zi pkt 6 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych¹⁵ i art. 69 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw¹⁶.

(akta kontroli str. 294-381, CD-1 plik: 396)

Wydatki budżetu państwa w części 58 w podziale na grupy ekonomiczne¹⁷ przedstawiały się następująco:

- a) W 2022 r. z budżetu części 58 nie udzielano dotacji ani subwencji.
- b) Świadczenia na rzecz osób fizycznych w cz. 58 wyniosły 1206,9 tys. zł (0,3% wydatków w części), co stanowiło 95,9% planu po zmianach oraz 100,2% wykonania z 2021 r. (1204,4 tys. zł). Zostały one poniesione m.in. na świadczenia rzeczowe dla pracowników na podstawie przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy oraz diety dla członków Rady Statystyki i Komisji Metodologicznej.
- c) Wydatki bieżące jednostek budżetowych wyniosły 471 531,4 tys. zł (98,5% wydatków w części), co stanowiło 99,8% planu po zmianach i 76,5% wykonania z 2021 r. (616 495,6 tys. zł).

Wydatki na wynagrodzenia w części 58 w 2022 r. wyniosły 361 629,0 tys. zł i były niższe od wydatków poniesionych w 2021 r. o 16 310,4 tys. zł (tj. o 4,3%). Główną przyczyną było zmniejszenie zatrudnienia. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto na jednego pełnozatrudnionego w 2022 r. wynosiło

¹² Decyzja nr GUS-DB01.3020.104.2022.3.

¹³ Z uwagi na nałożony na nie limit w wysokości 10% kosztów.

¹⁴ Nr MF/BP4.4143.16.6.2022.RC.

¹⁵ Dz. U. z 2021 r. poz. 2095, ze zm.

¹⁶ Dz. U. z 2020 r. poz. 568, ze zm.

¹⁷ Z uwzględnieniem wydatków z grupy *Współfinansowanie projektów z udziałem środków Unii Europejskiej*.

5916 zł¹⁸ i w porównaniu z przeciętnym wynagrodzeniem w 2021 r. (6058 zł) było niższe o 142 zł, tj. o 2,3%.

Przeciętne zatrudnienie¹⁹ w 2021 r. w części 58 wyniosło 5094 osób i było o 105 osób niższe, niż w 2021 r. (5199 osób). Przewiętne zatrudnienie w grupie pracowników nieobjętych mnożnikowym systemem wynagradzania wynosiło 1512 osób (o 29 osób mniej niż w 2021 r.), a w grupie osób będących członkami korpusu służby cywilnej wynosiło 3581 osób (o 76 osób mniej niż w 2021 r.).

Dyrektor Generalna GUS wskazała, że zmniejszenie przewiętne zatrudnienia w części 58 budżetu państwa – Główny Urząd Statystyczny w 2022 roku w stosunku do 2021 roku związane było z jednej strony z naturalną fluktuacją kadr, tj. odejściami pracowników na emeryturę, czy też zmianą miejsca zatrudnienia, a z drugiej strony wynikało z celowo prowadzonej polityki kadrowej polegającej na niezatrudnianiu w miejsce osób odchodzących nowych pracowników. Niskie wynagrodzenia oferowane w Głównym Urzędzie Statystycznym to nie tylko główna przyczyna odejść z pracy pracowników, ale również przyczyna trudności jakie napotykają kierownicy jednostek służb statystyki publicznej w zatrudnianiu nowych pracowników, zwłaszcza tych ze specjalistycznymi kompetencjami i doświadczeniem. W związku z czym, aby zapewnić ciągłość i jakość realizowanych zadań, część obowiązków należących do osób rozwiązujących stosunek pracy powierzana jest już zatrudnionym pracownikom. W konsekwencji prowadzi to do stałego zmniejszania zatrudnienia, ale daje możliwość podniesienia wynagrodzenia zatrudnionym już pracownikom, co choć w nieznacznym stopniu może wpłynąć na nie podejmowanie przez tych pracowników decyzji o zmianie miejsca zatrudnienia. Pomimo tych działań Główny Urząd Statystyczny nadal ze swoim poziomem oferowanych wynagrodzeń odbiega znacząco od poziomu wynagrodzeń proponowanych przez inne podmioty, zarówno państwowe jak i prywatne.

Nie przekroczono limitów wydatków na wynagrodzenia oraz stanu zatrudnienia.

W 2022 r. w Centrali GUS nie zawierano umów zlecenia, natomiast umowy o dzieło na rzecz Centrali GUS realizowały 22 osoby. Wydatki na umowy o dzieło wyniosły 77,4 tys. zł i były wyższe o 6,4 tys. zł niż w 2021 r.²⁰ Realizowane umowy o dzieło dotyczyły przede wszystkim wykonania ekspertyzy szacunków produkcji rolnej i ogrodniczej.

- d) Wydatki majątkowe w części 58 zrealizowano w kwocie 5942,7 tys. zł (1,2% wydatków w części), co stanowiło 100,0 % planu po zmianach (5944,8 tys. zł) i 21,7 % kwoty zrealizowanej w 2021 r. (27 367,4 tys. zł). Niższe wykonanie wydatków w odniesieniu do 2021 r. wynikało przede wszystkim z realizacji mniejszej liczby zadań inwestycyjnych²¹.

W Centrali GUS zrealizowano wydatki majątkowe w kwocie 1960,8 tys. zł, co stanowiło 100,0 % planu po zmianach (1961,0 tys. zł) i 16,4% wykonania z 2021 r. (11 939,7 tys. zł).

Analiza wydatków majątkowych Centrali GUS wykazała, że zmiany wprowadzane w planie finansowym dokonywane były w sposób celowy. W ramach pierwotnie zaplanowanej kwoty wydatków majątkowych (1500,0 tys. zł) planowano realizację trzech zadań. W trakcie roku budżetowego

¹⁸ Według sprawozdania Rb-70, o zatrudnieniu i wynagrodzeniach.

¹⁹ Według sprawozdania Rb-70, w przeliczeniu na pełne etaty.

²⁰ W 2021 r. w Centrali GUS poniesiono również wydatki na umowy zlecenie w wysokości 30,5 tys. zł.

²¹ W 2022 r. liczba zadań wyniosła 25 a w 2021 r. 82.

zrezygnowano z jednego zadania o wartości 1145,0 tys. zł²² i wprowadzono 10 nowych o łącznej wartości 1753,7 tys. zł²³. Ostatecznie zaplanowano 12 zadań, które wykonano w pełnym zakresie. W ramach zrealizowanych zadań m.in. zmodernizowano węzeł cieplny i wykonano instalację schładzającą powietrze w branży instalacji sanitarnej, rozbudowano sieci bezprzewodowe i zmodernizowano systemy, wdrożono nowe systemy zarządzania zadaniami oraz zakupiono specjalistyczne oprogramowanie biurowe.

(akta kontroli str. 47-67, 82-148, 174-175, 259-264)

Szczegółowym badaniem objęto prawidłowość realizacji wydatków budżetu państwa Centrali GUS (dysponenta III stopnia) w kwocie 5293,7 tys. zł (w tym wydatki bieżące w kwocie 3946,0 tys. zł, wydatki majątkowe w kwocie 1306,0 tys. zł oraz świadczenia na rzecz osób fizycznych w kwocie 41,7 tys. zł). Wydatki te stanowiły 1,1% wydatków w części 58 (478 681,1 tys. zł) i 5,5% wydatków dysponenta III stopnia (95 932,9 tys. zł). Doboru próby dokonano na podstawie wygenerowanych z systemu księgowego zapisów księgowych i odpowiadających im dowodów księgowych dotyczących pozapłacowych wydatków kontrolowanej jednostki. Próba wylosowana metodą monetarną (MUS – z prawdopodobieństwem proporcjonalnym do wartości) obejmowała 40 dowodów księgowych na łączną kwotę 5166,1 tys. zł. Próba wydatków dobranych celowo (wg osądu kontrolera) obejmowała osiem dowodów księgowych na łączną kwotę 127,6 tys. zł.

Badanie wydatków wykazało, że dokonano ich zgodnie z przepisami, planem finansowym oraz umowami, na zadania służące realizacji celów jednostki.

(akta kontroli str. 134-147, 271-276, 293, CD-2 plik:002)

Badaniem objęto również prawidłowość stosowania procedur realizacji zamówień publicznych określonych w ustawie z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych²⁴ w odniesieniu do jednego postępowania o udzielenia zamówienia publicznego o łącznej wartości 342,1 tys. zł (kwota wydatku w 2022 r. - 342,1 tys. zł), które przeprowadzono w trybie przetargu nieograniczonego, na podstawie art. 132 w związku z art. 129 ust. 1 pkt 1 upzp²⁵. Dodatkowo zbadano dwa postępowania, o łącznej wartości 117,5 tys. zł (kwota wydatku w 2022 r. - 96,5 tys. zł) - każde o wartości poniżej 130 tys. zł, bez zastosowania upzp²⁶, prowadzonych w oparciu o *Regulamin udzielania zamówień publicznych w GUS*²⁷.

Badanie wyboru trybu udzielania zamówienia publicznego, wyłączenia stosowania upzp, a także badanie w zakresie stosowania procedur określonych w upzp oraz w wewnętrznych regulacjach GUS nie wykazało nieprawidłowości.

²² Przebudowa systemów wodno-kanalizacyjnych w budynku Głównego Urzędu Statystycznego

²³ Wprowadzone zadania to m.in.: *Rozbudowa sieci bezprzewodowej oraz modernizacja systemów administracyjnych zapewniających bezpieczny dostęp do sieci (System Cisco Identity Services Engine (ISE)) oraz Modernizacja systemu akceleracji ruchu w sieci WAN.*

²⁴ Dz. U z 2022 r. poz. 1710, ze zm.; dalej: upzp.

²⁵ *Opracowanie, wykonanie i dostarczenie kalendarzy na potrzeby zadań promocyjnych związanych z Narodowym Spisem Powszechnym Ludności i Mieszkań w 2021 r. (NSP 2021), w tym w szczególności realizacji działań promujących wyniki spisu (umowa nr 19/DK/ST/PN/2022 z 24.10.2022 r.).*

²⁶ *Przygotowanie metodyczne oraz przeprowadzenie zajęć indywidualnych z języka angielskiego w Głównym Urzędzie Statystycznym. Umowa nr 35/BK/2022 r z 29.08.2022 r. (Łączna wartość zamówienia 75 tys. zł, kwota wydatku w 2022 r. 54 tys. zł); Budowa systemu klimatyzacji typu split w oparciu o urządzenia inwerterowe w pomieszczeniach 155a, 155b, 150, 144, 152, 655, P047b w budynku Głównego Urzędu Statystycznego. Umowa nr 64/DB/2022 z 17.10.2022 r. (Łączna wartość zamówienia 42,5 tys. zł, kwota wydatku w 2022 r. 42,5 tys. zł).*

²⁷ Załącznik do zarządzenia nr 50 Dyrektora Generalnego GUS z 29 listopada 2021 r. zmienionego zarządzeniem nr 30 Dyrektora Generalnego GUS z dnia 18 lipca 2022 r.

W Centrali GUS, w terminie określonym w art. 23 ust. 1 upzp²⁸, został sporządzony plan postępowań o udzielenie zamówień na 2022 rok²⁹ (dalej: plan zamówień) i został opublikowany na stronie Biuletynu Informacji Publicznej. Plan ten zawierał informacje określone w art. 23 ust. 3 upzp oraz był czterokrotnie aktualizowany³⁰. Zamawiający przy ogłaszaniu Planu zamówień i jego aktualizacji stosował się do treści art. 23 ust. 4 upzp. Zgodnie z art. 82 ust. 1 i 2 upzp w Centrali GUS sporządzono roczne sprawozdanie o udzielonych w 2022 r. zamówieniach i terminowo³¹ przekazano je Prezesowi Urzędu Zamówień Publicznych.

(akta kontroli str. 68-78, 277-287, 293-381, CD-1 pliki: 870-1002)

W Centrali GUS w roku 2022 na energię elektryczną wydatkowano łącznie 1809,5 tys. zł (w tym na usługę sprzedaży energii 1099,4 tys. zł oraz na usługę dystrybucji energii 710,1 tys. zł). W roku 2021 wydatkowano odpowiednio 1943,9 tys. zł (w tym sprzedaż energii 1312,4 tys. zł, dystrybucja energii 631,5 tys. zł).

W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 7 października 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach służących ochronie odbiorców energii elektrycznej w 2023 roku w związku z sytuacją na rynku energii elektrycznej³², Dyrektorka Generalna GUS wystosowała do Dyrektorów komórek organizacyjnych w Centrali GUS oraz do kierowników jednostek podległych służb statystyki publicznej zalecenia wprowadzenia działań generujących oszczędności w zakresie zużycia energii elektrycznej i ciepłej³³, a także przekazywała informacje, jakie działania już zostały zrealizowane oraz jakie są planowane w tym zakresie³⁴.

Koszty ponoszone na poszczególne opłaty za dystrybucję energii elektrycznej ze wszystkich punktów poboru energii PPE w GUS podlegały analizie przeprowadzanej przez Zespół ds. opracowania programu oszczędności w GUS³⁵. Zespół ten opracował m.in. *Harmonogram realizacji Programu Oszczędnościowego w 2022 r.*³⁶ W celu osiągnięcia oszczędności kosztów dystrybucji i zużycia energii elektrycznej podjęto działania obejmujące m.in.: odłączanie, po zakończeniu pracy, urządzeń drukujących; wyłączanie oświetlenia wewnętrznego w pomieszczeniach; częściową redukcję czajników lub ograniczenie gotowania pełnego czajnika wody; wyłączenie co drugiego punktu oświetleniowego ciągów komunikacyjnych; wymianę żarówek w oprawach oświetlenia zewnętrznego na energooszczędne LED. W wyniku ww. działań w 2022 r. obniżono zużycie energii elektrycznej o około 10% do wysokości 2 928 003 kWh w porównaniu do 2021 r. (3 187 403 kWh).

W toku kontroli dokonano analizy faktur³⁷ obejmujących koszty dystrybucji energii elektrycznej za okres rozliczeniowy w miesiącach: styczeń-listopad 2022 r.³⁸ z punktu

²⁸ Tj. 31 stycznia 2022 r.

²⁹ W podziale na zamówienia, których wartość przekracza 130 tys. zł oraz zamówienia, których wartość nie przekracza 130 tys. zł.

³⁰ 1 marca, 27 czerwca, 19 października oraz 8 grudnia 2022 r.

³¹ 27 lutego 2023 r.

³² Dz. U. z 2023 poz. 269, ze zm.

³³ Pismo z dnia 21 października 2022 r. znak: GUS.DB.300.2.2022.4; GUS.DB.300.2.2022.3.

³⁴ Pismo z dnia 21 października 2022 r. znak: GUS.DB.300.2.2022.2.

³⁵ Powołany na podstawie zarządzenia nr 3 Dyrektorki Generalnej GUS z dnia 21 stycznia 2022 r. .

³⁶ Zawierał on działania takie jak: ograniczenie zużycia energii na oświetlenie ciągów komunikacyjnych poprzez wyłączenie co drugiej oprawy oświetleniowej; wyrównanie temperatury w pomieszczeniach.

³⁷ Faktura VAT nr 222013413711 z dnia 04.02.2022; Faktura VAT nr 229753425020 z dnia 04.03.2022; Faktura VAT nr 229753516470 z dnia 05.04.2022; Faktura VAT nr 229753632107 z dnia 05.05.2022; Faktura VAT nr 249751999805 z dnia 05.06.2022; Faktura VAT nr 229753825459 z dnia 05.07.2022; Faktura VAT nr 229753960108 z dnia 05.08.2022; Faktura VAT nr 229754045946 z dnia 05.09.2022; Faktura VAT nr 229754103801 z dnia 05.10.2022; Faktura VAT nr 229754184284 z dnia 05.11.2022; Faktura VAT nr 229754246343 z dnia 05.12.2022.

³⁸ W związku z podpisaniem przez GUS nowej umowy o świadczenie usług dystrybucji energii elektrycznej, w której zmniejszono moc umowną z badania wyłączono fakturę za grudzień 2022 r.

poboru energii (PPE)³⁹. Stwierdzono, że dla badanego PPE wartość zamówionej mocy (Moc umowna) wynosiła 350 kW, natomiast średnie wykorzystanie mocy umownej w badanym okresie mieściło się w przedziale od ok. 29% do ok. 42% w miesiącach styczeń–październik oraz ok. 60% w listopadzie. Dyrektor Generalna GUS wskazała, że *wartość mocy umownej nie została zmniejszona w okresie styczeń – listopad 2022 r. ze względu na kilka występujących równolegle niezależnych czynników, które mogłyby doprowadzić do przekroczenia poziomu mocy umownej w sytuacji jej obniżenia (...). W GUS w 2022 r. obowiązywał system pracy hybrydowej (...). W IV kwartale 2022 r. w urzędzie prowadzone były prace termomodernizacyjne budynku, tj. modernizacja węzła centralnego ogrzewania i montaż instalacji schładzającej powietrze (...)* Podejmowanie decyzji o zmniejszeniu wartości mocy umownej w warunkach trudnej do oszacowania liczby pracowników pracujących w trybie stacjonarnym, a także prowadzonych robót budowlanych i związaną z tym wartością poboru energii elektrycznej, byłoby obciążone znacznym ryzykiem ewentualnego przekroczenia wartości przyznanej mocy umownej (...) za każdą przekroczoną 1kWh ponad zamówioną moc umowną stawka podstawowa zwiększyłaby się o współczynnik korekcyjny, tj. 10-krotność stawki podstawowej dla całego okresu objętego korektą.

Stwierdzono, że poprzednia umowa o świadczenie usług energii elektrycznej została zawarta na okres od 1 października 2019 r. do 31 grudnia 2022 r. lub do dnia osiągnięcia wynagrodzenia umownego brutto, co nastąpiło 15 listopada 2022 r. Centrala GUS dokonała ponownej analizy w zakresie zapotrzebowania mocy umownej dla badanego PPE i w dniu 10 listopada 2022 r. zawarła nową umowę o świadczenie usług energii elektrycznej⁴⁰, w której wielkość mocy umownej określono na poziomie 200 kW, tj. o 42,9% mniejszej niż dotychczas.

(akta kontroli str. 68-81, 291-381, CD-1 pliki: 038-067, CD-2 pliki: 002-003)

W załączniku nr 1 do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2021 r. w sprawie wydatków budżetu państwa, które w roku 2021 nie wygasają z upływem roku budżetowego⁴¹, w odniesieniu do części 58 ujęto wydatki w łącznej kwocie 9 984,9 tys. zł na realizację 22 zadań⁴². 21 zadań zostało zrealizowanych w całości, natomiast środki przeznaczone na ich realizację nie zostały wykorzystane w pełnej wysokości (zwrot w kwocie 89,1 tys. zł) z powodu oszczędności przetargowych. Jedno zadanie⁴³ w kwocie 155,0 tys. zł nie zostało zrealizowane z powodu dużego wzrostu cen rynkowych materiałów oraz usług w odniesieniu do zaplanowanej w rozporządzeniu kwoty wydatku. Niewykorzystane do 30 listopada 2022 r. środki w łącznej kwocie 244,1 tys. zł dysponent cz. 58 zwrócił zgodnie z terminem określonym w art. 21 ust. 7 i 8 ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw⁴⁴. W GUS prawidłowo prowadzono ewidencję środków przeniesionych do wydatkowania w 2022 r.

(akta kontroli str. 47-59, 156-260, 216, 226, 288-290, 294-381, CD-1 pliki: 209-212, 308-309, 318-373)

³⁹ PPE nr PL000001006080000000000000000000007530.

⁴⁰ Obowiązująca od 16 listopada 2022 r.

⁴¹ Dz. U. poz. 2407.

⁴² M.in.: Wymiana wind z przebudową szybów w budynku Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie przy al. Niepodległości 208 (Etap II), Zakup samochodu osobowego, Zakup linii zbierająco - szyjącej (do oprawy zeszytowej), Zakup trójnoża.

⁴³ Zadanie Wymiana windy towarowo – osobowej w bloku B.

⁴⁴ Dz. U. poz. 1535, ze zm.

W wyniku szczegółowego badania wszystkich wydatków Centrali GUS w łącznej kwocie 5194,5 tys. zł⁴⁵ (pięć zadań), które zostały wydatkowane w 2022 r. na zadania uwzględnione w wykazie wydatków niewygasających z końcem roku 2021 r. stwierdzono, że dokonywano ich zgodnie z przeznaczeniem oraz umowami, na zakupy i usługi służące realizacji celów jednostki oraz zgodnie z obowiązującymi przepisami.

(akta kontroli str. 47-59, 216, 288-290)

Zobowiązania w części 58 budżetu państwa na koniec 2022 roku wyniosły 30 337,0 tys. zł i były wyższe o 0,8% od zobowiązań na koniec 2021 r. (30 083,3 tys. zł). Największy udział stanowiły zobowiązania z tytułu dodatkowego wynagrodzenia rocznego (23 979,6 tys. zł). Na koniec 2022 r. w części 58 nie wystąpiły zobowiązania wymagalne.

W trakcie 2022 roku w Centrali GUS wystąpiły zobowiązania wymagalne w kwocie 642,3 tys. zł, dotyczące przejętych z 31 grudnia 2021 r. zobowiązań po zlikwidowanym Centrum Badań i Edukacji Statystycznej. Po podpisaniu 25 stycznia 2022 r. protokołu zdawczo-odbiorczego należności oraz zobowiązań, zostały one niezwłocznie uregulowane.

Ponadto, w 2022 r. w Centrali GUS, dokonano zapłaty odsetek w wysokości 316 zł od należnych składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne i Fundusz Pracy w związku z dokonaniem korekt dokumentów ZUS Płatnik za okres kwiecień 2017 r. – listopad 2020 r., w wyniku przeprowadzonej kontroli ZUS.

(akta kontroli str. 103-111, 231-239)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

2.2. Wydatki budżetu środków europejskich

Opis stanu
faktycznego

Wydatki budżetu środków europejskich w części 58 zostały zrealizowane w wysokości 16 673,8 tys. zł, co stanowiło 94,5% planu po zmianach (17 640,1 tys. zł)⁴⁶. W porównaniu do 2021 r. (51 085,3 tys. zł) wydatki budżetu środków europejskich były niższe o 34 411,5 tys. zł, tj. o 67,4%.

Zrealizowane w 2022 r. wydatki Centrali GUS wyniosły 12 260,8 tys. zł, co stanowiło 96,6% planu po zmianach (12 694,4 tys. zł). W porównaniu do roku 2021 (41 857,9 tys. zł) wydatki te były niższe o 29 597,1 tys. zł, tj. o 70,7%.

Zmniejszenie wydatków dysponenta części i Centrali GUS wynikało przede wszystkim z zakończenia części realizowanych projektów.

(akta kontroli str. 95, 131, 134-148, 215, 227-230)

Wydatki budżetu środków europejskich zostały poniesione na realizację:

- czterech projektów w ramach POPC: *Otwarte dane plus, Przestrzenne Dane Statystyczne w Systemie Informatycznym Państwa (PDS), Wdrożenie Kompleksowego Systemu Zarządzania Bezpieczeństwem Informacji - KSZBI dla statystyki publicznej oraz Wrota Statystyki,*
- dwóch projektów w ramach POWER: *Zintegrowany system monitorowania sektora ekonomii społecznej – ZSMSES, System monitorowania usług publicznych – wdrożenie SMUP,*

⁴⁵ Wydatki bieżące w kwocie 2965,7 tys. zł oraz wydatki majątkowe w kwocie 2228,9 tys. zł.

⁴⁶ Na podstawie Rb-28UE za 2022 r.

- projektu w ramach POIŚ: *Termomodernizacja budynku GUS*.

(akta kontroli str. 134-148)

Szczegółowe badanie wydatków budżetu środków europejskich Centrali GUS, w łącznej kwocie 2726,1 tys. zł⁴⁷ stanowiących 22,2% wydatków dysponenta III stopnia (12 260,8 tys. zł) oraz 16,3% wydatków w części 58 wykazało, że wydatków dokonano zgodnie z przepisami, planem finansowym oraz umowami na zadania służące realizacji celów jednostki.

(akta kontroli str. 271-276, 293, CD-2 plik: 002)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykonanie budżetu państwa i budżetu środków europejskich w 2022 r. przez kontrolowaną jednostkę w zakresie wydatków.

Objęte kontrolą wydatki zostały poniesione w granicach planu finansowego, z zachowaniem zasad gospodarowania środkami publicznymi określonymi w ustawie o finansach publicznych oraz aktach wykonawczych.

OBSZAR

3. Sprawozdawczość

Opis stanu
faktycznego

Kontrolą objęto prawidłowość sporządzania rocznych łącznych sprawozdań za 2022 r. przez dysponenta części 58 – Główny Urząd Statystyczny i sprawozdań jednostkowych Centrali GUS (dysponenta III stopnia):

- o stanie środków na rachunkach bankowych państwowych jednostek budżetowych (Rb-23),
- z wykonania planu dochodów budżetowych (Rb-27),
- z wykonania planu wydatków budżetu państwa (Rb-28),
- z wykonania planu wydatków, które nie wygasły z upływem roku budżetowego (Rb-28NW),
- z wykonania planu wydatków budżetu państwa w zakresie programów realizowanych ze środków pochodzących z budżetu UE oraz niepodlegających zwrotowi środków z pomocy udzielanej przez państwa członkowskie EFTA, z wyłączeniem wydatków na realizację Wspólnej Polityki Rolnej (Rb-28 Programy),
- z wykonania planu wydatków budżetu środków europejskich, z wyłączeniem wydatków na realizację Wspólnej Polityki Rolnej (Rb-28 UE),
- z wykonania wydatków budżetu państwa oraz budżetu środków europejskich w układzie zadaniowym (Rb-BZ1)

oraz sprawozdań w zakresie operacji finansowych za IV kwartał 2022 r. o stanie należności oraz wybranych aktywów finansowych (Rb-N) i o stanie zobowiązań według tytułów dłużnych oraz poręczeń i gwarancji (Rb-Z).

Sprawozdania łączne zostały sporządzone przez dysponenta części 58 na podstawie sprawozdań jednostkowych (własnych i podległych jednostek). Kwoty wykazane w sprawozdaniach jednostkowych kontrolowanej jednostki (dysponent III stopnia) były zgodne z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej. Stosowany system kontroli zarządczej zapewniał w sposób racjonalny prawidłowość sporządzania sprawozdań. Wyżej wymienione sprawozdania zostały sporządzone terminowo i prawidłowo pod względem merytorycznym i formalno-rachunkowym.

⁴⁷ Wydatki majątkowe 2324,9 tys. zł oraz wydatki bieżące 401,2 tys. zł.

(akta kontroli str. 134-155, 176-258, 265-270, 294-381, CD-1 pliki: 95-317, 411-429, 589-612)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli opiniuje pozytywnie sporządzone przez kontrolowaną jednostkę sprawozdania budżetowe i w zakresie operacji finansowych.

Sprawozdania zostały sporządzone terminowo i prawidłowo, a kwoty wykazane w sprawozdaniach jednostkowych objętego kontrolą dysponenta III stopnia były zgodne z danymi wynikającymi z ewidencji księgowej.

V. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag i wniosków.

VI. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie⁴⁸ umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Warszawa, dnia kwietnia 2023 r.

Wiceprezes

Najwyższej Izby Kontroli

Małgorzata Motylow

.....
Podpis

⁴⁸ Najwyższa Izba Kontroli zwraca się z prośbą o zgłaszanie, w miarę możliwości, zastrzeżeń opatrzonych kwalifikowanym podpisem elektronicznym, na adres elektronicznej skrzynki podawczej (ePUAP) NIK lub na adres mailowy NIK wskazany w stopce na pierwszej stronie niniejszego wystąpienia. W przypadku zaś nadania pisma z zastrzeżeniami (pisma opatrzonego własnoręcznym podpisem) w placówce pocztowej operatora wyznaczonego, NIK zwraca się z prośbą o dodatkowe przekazanie skanu tych zastrzeżeń na ww. adres mailowy.